

Bogyógyümölcsűek jelentősége

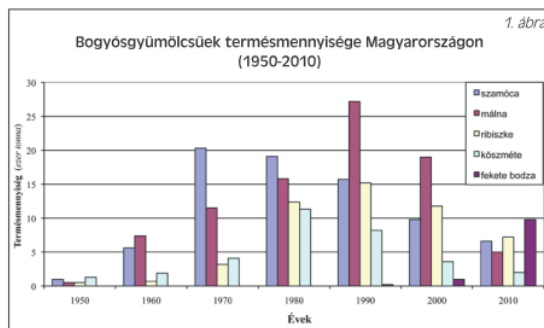
- Friss fogyasztásuk idényjellegű
- Feldolgozásuk jelentős mértékű
- Termesztő-berendezésekben is termesztik némelyiküket
- Termesztésük kiemelkedően nagy élőmunka igényű
- Csökkenő volumenű a hazai termesztésük
- Szamócából, málnából, szederből nettó importőrök, bodzából, ribiszkéből, köszmétéből, pedig exportőrök vagyunk

Bogyósok világ termelési adatai

FAOSTAT	Világ			Európai Unió		
	2014	ezer t	ezer ha	t/ha	ezer t	ezer ha
Szamóca	8.144	373	21,7	1.220	110	11,1
Áfonyák	1.148	152	7,6	55	18	3,1
Ribiszkek	659	117	5,6	245	63	3,9
Málna	613	93	6,6	118	39	4,9
Köszméte	171	31	5,5	109	18	5,9
Egyebek	1.152	138	8,3	184	31	6,0
Összesen	11.887	904		1.931	279	

Bogyósok hazai termelési adatai

FRUITVEB 2015	ezer tonna	hektár	t/ha
bodza	11,7	4.457	2,6
ribiszkek	7,0	1.275	5,5
szamóca	7,0	676	10,4
szeder	2,1	298	7,0
málna	1,7	526	3,2
köszméte	0,9	174	5,2
Összesen	30,4	7.406	

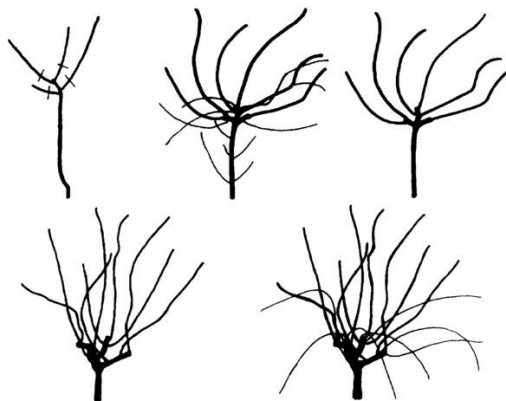
Gyümölcsfaj	A nyereséges termelés minimuma (t/ha)	A gazdaságos termelés minimuma (t/ha)	A jó színvonalú hazai üzemek hozama (t/ha)
Alma	22-30	40-50	30-50
Körte	10-15	20-30	15-25
Birs	8-10	13-18	12-20
Meggy	7-10	15-20	12-18
Cseresznye	4-6	8-12	6-12
Őszibarack	10-15	15-25	20-30
Kajszibarack	6-8	15-20	15-20
Salva	15-20	25-30	20-40
Bodza	3-5	8-10	7-12
Szamóca	8-11	12-15	10-30
Piros ribiszke	4-5	8-10	6-10
Fekete ribiszke	2-3	4-6	1-3
Málna	4-8	7-12	8-10
Szeder	/Apáti, 2015/ 8-12	15-20	12-14

Bodza - alapismeretek

- *Sambucus nigra* – *Adoxaceae* (Pézsmaoglárfélék)
- Legnagyobb mennyiségben termesztett bogyósunk, EU-ban vezető termelők vagyunk; gyűjtés is van még, kettős (gyümölcs/gyógynövény) hasznosítás; jó beltartalmi jellemzők (Fe, C-vit.)
- Gyümölcsként kizárólag feldolgozóipari célú termesztés; magas festékanyagtartalom
- **Igényei:** jól alkalmazkodó; nagy fény- és vízigény; humuszban gazdag, közepesen meszes talaj
- **Morfológia:** cserje testalakulás, akár 6 m is, ültetvényben alacsonyabbra metszük; erős csúcsdominancia, hosszú termővesszők; vegyes rügy; öntermékenyülő; kisméretű, álbogyó termés

Bodza - termesztéstechnológia

- Telepítésre ajánlott megyék (VP): BAZ, Fejér, Heves, SzSzB
- Szaporítás fás dugványozással; lehetőleg kétéves, 120-140 cm magasságú ültetvényanyag
- VP-ben ajánlott fajták: Hashberg, Sampo, Samyl
- Térállás 5 x 3-3,5 m (VP – min. 600 db/ha)
- Törzsés (1-1,2 m) koronaforma, kialakításkor vesszők két rügyre metszése; 15-25 vessző és gally/korona
- A termések 95%-ának bordósfeketére színeződésekor kézi betakarítás, egy menetben, teljes ernyőket (40 kg/óra), VIII/3 – IX/1
- Akár 30-50 kg termés/tő is; 10-15 t/ha is lehetne

Szamóca - alapismeretek

- *Fragaria x ananassa (chiloensis x virginiana)* – Rosaceae, Rosoideae
- Világszinten a legfontosabb bogyós
- Nálunk növekvő termesztés; hajtatott áru ma már az összes fele
- **Igényei:** nálunk rövidnappalos fajták, vízigényes (700-800 mm), csak öntözéssel; jó téltűrés, de a tavaszi fagyok gondot okozhatnak; magasabb mész- és sótartalom probléma lehet
- **Morfológia:** lágyszárú évelő, tölevélrózsa, inda (vegetatív szaporítóképlet), bogernyő virágzat, átermés – meghúsosodott vacokkúpbá ágyazódott aszmagok, termésfejlődés 25-30 nap, érési/szedési időszak 3-4 hét

Szamóca – termesztéstechnológia 1.

- Telepítésre ajánlott megyék (VP): Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron, Pest, Somogy, SzSzB
- Szaporítás jellemzően indanövényekkel (zöld palánták; frigó), VIII-ban
- Nagyon bő fajtaválaszték, felhasználási cél ↔ fajta
- Télállóság, aszálytűrés, rezisztencia/tolerancia
- Folytontermő fajták kérdésköre
- Régebbi fajták: Senga Sengana, Gorella, Elsanta, Marmolada
- VP-ben ajánlott fajták: Alba, Ásia, Aura, Capri, Clery (60%-os arány), Cristina, Darkselect, Dely, Joly, Olympia, Roxana, Tea

Szamóca – termesztéstechnológia 2.

- Élettartam 1(-3) év
- Művelési rendszerek: szimplasoros; ikerosos; háromsoros, sűrített soros, szőnyegszerű, (váltósoros)
- Térállás: pl. (110 + 30) * 30 cm (VP – min. 40.000 tő/ha)
- Fekete fóliával takart bakhát, csepegtető öntözés
- Hajtatásban talajon és talaj nélküliben is; paplanos, „vályús”, függesztett rendszerek, kókuszrost
- Ápolási munkák: tápoldatozás, indanövénykéek és lombzat eltávolítása
- Szedés: kézzel, 4-6 kg/óra, heti 3 alkalom, fogyasztói göngyölegbe, sz.f.-ön V-VI, 20-30 t/ha elérhető

Ribizskék, köszméte - alapismeretek

- *Grossulariaceae* (Ribizskefélék) család – *Ribes rubrum*, *Ribes nigrum*, *Ribes uva-crispa*, *Ribes x nigrolaria*
- Zömében feldolgozóipari célra
- Piros ribizske prosperál, köszméte visszaesőben, fekete ribizske eltűnőben; piros jól gépesíthető
- Jó beltartalom (C és E vit., antocianin), főleg fekete ribizske, köszméte - pektin
- **Igényei:** hidegtűrők, 30°C feletti T-t nehezen viselik, fekete ribizskénél gyakoribb a tavaszi fagykár, fekete ribizske víz- és termőhely igényesebb; köszméte - hűvösebb, párásabb, csapadékosabb területeket kedveli, (50-55. szélesség), virága és termése is fagyűrő

Ribizskék, köszméte - alapismeretek

- **Morfológia:**
- Cserje testalakulásúak
- Termőrészek: piros ribizske – termőnyárs; fekete ribizske – középhosszú és hosszú termővesszők; köszméte – dárda, középhosszú termővessző
- Piros ribizske virágrügyes, fekete ribizske és köszméte vegyes rügyes faj
- Piros ribizske és köszméte öntermékeny, fekete ribizske idegentermékenyülő
- Álbogyó termés (ribizskék < 1g, köszméte 2-4 g)

Ribizskék, köszméte – termesztés 2.

- Szaporítás (*Ribes aureum* törzsű) oltvánnyal, vagy gyökeres dugvánnyal; zöld oltás
- Lehetőleg őszi ültetés, 2-3 rügy mélyre
- Művelési rendszerek, térállás: bokros (3-4 m x 1,5-2 m), sövényművelés (3 m x 0,7 m), törzsös fáska (pl. 2 m x 0,8 m) – 80-100 cm-es törzs + támrendszer (köszméte!)
- VP-ben min. 4.700 tő/ha
- Bokor kialakítása 4-5 év
- Metszés ősszel lombhullás után, vagy télen - kora tavasszal, vagy a szüret után; évi 3-4 tövessző meghagyása, 5-6 éves részek eltávolítása ritkító metszés során

Málna és szeder - alapismeretek

- *Rosaceae* család *Rosoideae* alcsalád – *Rubus idaeus*, *Rubus fruticosus*
- Mindkét faj termesztése eltűnően van hazánkban
- Szeder olcsóbban termeszthető, mint a málna
- **Igényeik:** fénykedvelők, málnánál a termesztetőség D-i, szedernél az É-i határán vagyunk; hűvösebb, párásabb mikroklímájú területeken; tüske nélküli szedrek fagyérzékenyebbek; szélkártételre érzékenyebb fajok; jelentős vízigény (málna: 800-1000, szeder: 700-800 mm)
- **Morfológia:** félcserjék, málnánál gyökérsarjak, szedernél tősarjak; vegyes rügy, hosszú termővesszők; öntermékenyek; csonthéjas terméscsoport, nem utóérő

Ribizskék, köszméte – termesztés 1.

- Telepítésre ajánlott megyék (VP): piros ribizske - Győr-Moson-Sopron, Heves, Nógrád, Pest, Vas; köszméte – Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar, Heves, Pest, SzSzB
- VP-ben ajánlott fajták: piros rib. – Detvan, Rovada, Tatan; köszméte – Bíbor, Captivator, Invicta, Pallagi óriás, Rokula
- Pirosból még Johnkeer van Tets a meghatározó
- Piros r.: hosszú fűrt, egyöntetű bogyméret, feltörő bokoralkat, koncentrált érés; Köszméte: sima, serteszőröktől mentes, nagy gyümölcs

Ribizskék, köszméte – termesztés 3.

- Sekély talajművelés, talajtakarás
- Klórtartalmú műtrágyákat kerülni, piros rib. – N-, fekete rib. K-igényes
- Célszerű lenne öntözni az árutermő ültetvényeket
- Köszméte öntözése bogyoifejlődéskor (V/2-3) és rügydifferenciálódáskor (VII-VIII) jó lenne
- Ribizskék betakarítása érett állapotban VI/2-VII/1- (3); frisspiaci célra kézzel (4-8 kg/óra), feldolgozóipari célra géppel; 8-10 t/ha nálunk is elérhető a pirosból
- Köszméte szürete félérett állapotban (V/2-VI/1), kézzel (5-12 kg/óra); géppel is betakarítható, rázógépes rendszer

Málna és szeder - fajtahasználát

- VP-ben ajánlott fajták: málna – Endrosadria, Fertődi kármin, Fertődi Vénusz, Fertődi zamatos, Himbo top, Julcsi, Sugana, Tulameen, szeder – Loch Ness, Loch Tay, Navaho
- Korábbi fontos fajták: Nagymarosi, Mailing Exploit, Willamette
- Málna fajtatípusok: egyszer (VII), kétszer (VIII-IX is) termők
- Málna: kéthasznúság, gyorsfagyasztásra való alkalmasság, gépi betakaríthatóság
- Szeder: nálunk csak félig kúszó, tüskementes fajták

Málna és szeder – termesztésük 1.

- Telepítésre ajánlott megyék (VP): málna – Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Pest, Somogy, Zala; szeder – Győr-Moson-Sopron, Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg
- Szaporítás sarjakkal (málna); dugványozással, fejbujással (szeder); telepítés ősz második felében
- Málna művelési rendszerei: töves (1-2 m x 0,7-1m, karós tám); sövényes (2-3 m x 0,4-0,5 m; 20-30 cm-es sövényfal, támrendszer)
- Szeder: támrendszeren – egysíkú ill. kereszttartós, 3-3,5 m x 2-2,5 m
- VP-s tőszámok: málna min. 9.000 tő/ha; szeder min. 1.400 tő/ha

Málna és szeder – termesztésük 2.

- Árutermő ültetvényekben öntözni kellene őket
- Málnánál első sarjnemzedék eltávolítása; ritkító metszés: letermett vesszők eltávolítása, sarjválogatás; termővesszők támrendszerhez rögzítése, termővesszők visszametszése
- Szeder – ritkító metszés és visszametszés (kora tavasz); első sarjak eltávolítása; letermett vesszők eltávolítása októberben
- Alakító metszésük nincs
- Betakarítás: kézzel, 2-3 naponként, málna 2-5 kg/óra, szeder 4-10 kg/óra; szedernél 5-7 hetes érési időszak; szedernél elvileg 15-20 t/ha is elérhető; gépi betakarításuk is létezik